

paleta - tal. palléta – „lopatka“

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%B3%D0%B8%D0%BF%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5_%D0%B8%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D1%84%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5_%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%8C%D0%BC%D0%BE

- 1.egyptská vápencová platňa s reliéfnou výzdobou, používaná na rozpúšťanie *kohlu* (napr. *Paleta mesta*, *paleta Poľovnícka paleta*); pozri *Nármerova paleta*, *paleta býčia*, *paleta s víťazným levom*, *paleta z Gerzehu*; *móda*
- 2.širšom poňatí drevená, porcelánová, kovová a iná doska na miešanie farieb; pozri *pinax*
- 3.škála použitých farieb na konkrétnom obraze alebo škála farieb typická pre určitého maliara (pozri *paleta Paul Cézannova*), alebo škála farieb vyrábaných konkrétnou firmou (pozri *paleta súčasných olejových farieb*)

Baleka: doska zvyčajne ľadvinového tvaru s otvorom na zasunutie palca; slúžia maliarovi na *olejové farby*; na doske sa miešajú a riedia farby; malé nádoby na *riedidlo* a iné *média* sú vsadené do palety alebo k nej pripojené svorkami; paleta sa vyvinula zo stredovekej oválnej dosky z *orechového dreva*; v renesancii bola malá a pravouhlá; nahnedo zafarbené palety mali opodstatnenie v dobe, keď bol na obrazoch používaný hnedý *bolusový* podklad - farba na paletu umožňovala správne odhadnúť kladený *tón*; palety pre maľbu *temperou* sú väčšinou svetlé s jamkami na rozotieranie práškového farbiva; paleta na *voskové farby* v *enkaustike* je kovová, umiestnená na stojančeku a prihrievaná plameňom alebo elektricky; veľkosť a tvar palety závisí od účelu; skicovacia paleta je menšia, veľké palety, podopierané celou pažou, na ktoré je možné naniesť veľké množstvo farby, sú určené na maľbu *alla prima*; palety sú zo dreva, plechu, porcelánu, skla, plastických hmôt, podľa pigmentu, ktorý maliar chystá použiť pre svoju prácu

P. Subleyras: Atribúty umenia (18.st.)

I. Sándorfi: Šarády (19.-20.st.)

paleta akvarelová - *akvarelová paleta*

paleta býčia - *fragment egyptskej ranodynastickej palety*, uložená v Louvre; pozri *Egyptské umenie*

paleta Cézannova - zo záverečného obdobia jeho tvorby, okolo 1900:

žlt' žiarivá
žlt' neapolská
žlt' chrómová
oker svetlý
siena prírodná
rumelka
oker pálený
siena pálená
kraplak
karmínový lak svetlý
lak pálený
zeleň Veronesova
zeleň smaragdová
zem zelená
kobalt
ultramarín
modrá berlínska
čerň broskyňová

paleta dúhová - *dúhová paleta*

paleta gvašová - pozri *gvašové pigmenty*

paleta líčidlová - staroegyptská paleta na kozmetické prípravky, ktorej plný kultový význam nie je ešte objasnený; ich reliéfy znázorňujú boje medzi ľuďmi, zvieratami a ľuďmi; zvieratá sú zrejme totemické a zastupujú ľud určitého totemu; pozri *paleta býčia*, *paleta poľovnícka*; *egyptské umenie*

paleta mesta - egyptská ranodynastická *paleta*; pozri *egyptské umenie*

paleta Narmerova - *Narmerova paléta*

paleta poľovnícka - egyptská ranodynastická *paleta*; pozri *egyptské umenie*

paleta súčasných olejových farieb - prehľad farieb Dielo(D) a Umton(U):

bieloba

D	bieloba krycia/Deckweiß/Opaque white/Blanc opaque/Dekvit
D	bieloba titanová/Titanweiß/Titanium white/Blanc titane
D	bieloba zinková/Zinkweiß/Zinc white/Blanc de zinc
D	bieloba kremžská/Kremsenweiß/Kremnitz white/Blanc d'argent/Blanco de plata
D	bieloba kremžsko-titanová/Kremser-Titannweiß/Cremnitz-Titanium white/Cremser-titanwit
-

žlt'

U	žlt' brilantná svetlá/Brilant yellow light/Brilant Gelb hell/Jaune brillant clair
U	žlt' brilantná tmavá/Brilant yellow deep/Brilant Gelb dunkel/Jaune brillant foncé
D	kadmium žlté/Kadmiumgelb hell/Cadmium yellow light/Jaune de cadmium clair/Amarillo cadmio claro/Giallo di cadmio chiaro
D	žlt' permanentná/Helio-Echtgelb mittel/Helio gen.yelow middle/ Jaune hélio vérit moyen/Amarillo helio gen.medio/ Giallo Helio gen.medio/Helio-echtgeel middel
D	kadmium žlté stredné/Kadmiumgelb mittel/Cadmium yellow middle/Jaune de cadmium moyen/Amarillo de cadmio medio/Giallo di cadmio medio/Kadmiumgeel middel
D	kadmium žlté tmavé/Kadmiumgelb dunkel/Cadmium yellow deep/ Jaune de cadmium foncé/Amarillo de cadmio oscuro/Giallo di cadmio scuro/Kadmium geel donker
D	žlt' neapolská svetlá/Neapelgelb hell/Naples yellow light/ Amarillo de Nápol.claro/Giallo di Napoli chiaro/Napelsgeel licht
D	žlt' neapolská tmavá/Neapelgelb dunkel/Naples yellow deep/Jaune de Naples foncé/Amarillo Nápol.osc.
-

okre

D	oker svetlý/Lichter Ocker/Yellow ochre light/Ocre claire/Ocre amarillo claro/Ocra gialla
D	oker tmavý/Dunkler Ocker/Brown ochre/Ocre foncée/Ocre oscuro
U	oker zlatý/Gold ochre/Ocre d'or
U	oker svetlý pálený/(D)oker červený/Bumt yellow ochre/Gebr.Lichter Ocker/ Ocre claire brulée/Ocre amarillo tostada/Ocra chiara bruciata/Lichte oker gebrandt
D	oker červený- (U)oker svetlý pálený
-

oranž

D	kadmium oranžové/Naranja de cadmio/Giallo di cadmio arancio
-

červen

- D červená permanentná/Permanentrot hell/Permanent red light/ Rouge permanent clair/Rojo permanente claro/Rosso permanente chiaro/Permanentrood light
- D kadmium červené svetlé/Kadmiumrot hell/Cadmium red light/ Rouge de cadmium clair/Rojo de cadmio claro/Rosso di cadmio chiaro/Kadmiumrood licht
- D kadmium červené stredné/Kadmiumrot mittel/Cadmium red middle/Rouge de cadmium moyen/Rojo de cadmio medio/ Rosso di cadmio medio/Kadmiumrood middel
- D kadmium červené tmavé/Kadmiumrot dunkel/Cadmium red deep/Rouge de cadmium foncé/Rojo de cadmio oscuro/Kadmium rood donker
- D kadmium červené purpurové/Kadmiumrot dunkelst/Cadmium red deepest/Rouge de cadmium le pl.fon./Rojo cadmio más oscuro/Rosso di cadmio scurissimo/Kadmiumrood donkerst
- U kadmium purpurové/Cadmium purple/Kadmium Pupprpur/Poupre de cadmium
- U červená koralová/Coral red/Korallen Rot/Rouge corallin
- D kraplak tmavý/Krapplack dunkel/Madder lake deep/Laque de garance foncée/Laca de garanca oscura/Lacca di garanza scura/Alizarinekraplak donker
- D červená Štolo/Štolorot/Štolo red/Rouge Štolo/Rojo Štolo/Rosso Štolo/Štolorood

sieny

- D siena prírodná/Terra di Siena natur/Raw Sienna/Sienna rauw
- D siena pálená/Terra di Siena gebrannt/Burnt Sienna/Terre de Sienne brulée/Tierra de Siena tostada/Terra di Siena bruciata/Siena gebrand

hned'

- D pozzuola/Terra Pozzuoli/Pozzuoli earth
- D červená anglická/Englischrot/Rouge anglais/Rojo inglés/Rosso inglese/Engelsrood
- D červená indická/Indischrot/Indian red/Rouge indien/Rojo indiano/Indischrood
- D caput mortuum tmavé/caput mortuum dunkel/caput mortuum deep/Tête morte foncée/Caput mortuum donker
- D umbra prírodná/Umbra cypr.natur/Raw umber/Terre d'ombre naturelle/Tierra sombra natural/Terra d'ombra naturale/Cyprische umber raw
- D umbra pálená/Umbra gebrannt/Burnt umber/Terre d'ombre brulée/Tierra sombra tostada/Terra d'ombra bruciata/Omber gebrand
- D Van Dyckova hned'/Vandyckbraun/Pardo van Dyck/Bruno van Dyck/Van Dijkbruin
- D Kasselská hned'/Cassel earth/Cassler Braun/Terre de Cassel/Casselebruin
- U Olivová hned'/Olive brown/Oliv braun/Brun d'olive

modrá

- D kobalt svetlý/Kobaltblau hell/Cobalt blue light/Bleu de cobalt clair/Azul de cobalto claro
- D kobalt tmavý/Kobaltblau dunkel/Cobalt blue deep/Bleu de cobalt foncé/Azul de cobalto oscuro/Kobaltblauw donker

- D ultramarin tmavý/Ultramarin dunkel/Ultramarin deep/Outremer foncé/Ultramar oscuro/Oltremare scuro/Ultramarijn donker
- D modrá permanentná/Helio-Echtblau/Phthalo blue/Blue hélió véritable/Azul helio genuino/Bleu Helio gen./Helio-echtblauw
- D Parížska modrá/Parisenblau/Azul de Paris/Bleu de Paris/ Parijsblauw
- U Pruská modrá/Prussian blue/Preussisch Blau/Bleu de Prusse
- D Coelinova modrá/Coelinblau/Cerulean blue/Bleu céleste/Azul celeste/Bleu ceruleo/Caeruleumblauw
- U kráľovská modrá svetlá/Royal blue light/Königsbau hell/Bleu royal clair
- U kráľovská modrá tmavá/Royal blue deep/Königsblau dunkel/ Bleu royal foncé
- U blankytná modrá/Sky blue/Himmel Blau/Bleu de ciel
- U azurová modrá/Azure blue/Azur Blau/Bleu d'azur

violet'

- D kobalt fialový svetlý/Kobaltviolet hell/Cobalt violet light/Violet de cobalt clair
- D kobalt fialový tmavý/Kobaltviolet dunkel/Cobalt violet deep/Violet de cobalt foncé/Violeta de cobalto oscuro/Kobalt violet donker
- D ultramarin červený/Ultramarinrot/Ultramarine red/Rouge doutremer/Rojo ultramar/Oltremare rosso/Ultramarinrood
- U mangánová violet'/Manganese violet

zelen'

- D zelen' kadmiová svetlá/Kadmiumgrün hell/Cadmium green light/Vert de cadmium clair/Verde de cadmio claro/Verde di cadmio chiaro/Kadmiumgroen licht
- D zelen' permanentná skvelá/Permanentgrün hellst/Permanent green lightest/Vert permanent le pl.clair/Verde permanente más claro/Verde permanente chiarissimo/Permanentgroen lichtst
- D zelen' permanentná stredná/Permanentgrün mittel/Permanet green middle/Vert permanet moyen/Verde permanente medio/Permanentgroen middel
- D zelen' kobaltová svetlá/Kobaltgrün hell/Cobalt green light/Vert de cobalt clair/Verde de cobalto claro/Verde di cobalto chiaro/Kobaltgroen licht
- D zelen' kobaltová tmavá/Kobaltgrün dunkel/Cobalt green deep/Vert de cobalt foncé/Verde de cobalto oscuro/Kobaltgroen donker
- U kobalt tyrkyzový/Cobalt turquoise/Kobalt türkis/Turquoise de cobalt
- D Vert Paolo Veronese
- D smaragdový lak/Grüner Lack dunkel/Green lake deep/Lake verte foncé/Laca verde oscura/Groene lak donker
- D chromoxyd ohnivý/Chromaxidgrün feurig/Viridian/Vert ésmeralde/Verde esmeralda osuro/Chroomaxydgroen helder

D chromoxyd tupý/chromaxidgrün stumpf/Oxide of chrome opaque/oxide vert de chrome/Oxido de cromo verde/Ossido di croma/ Chroomoxydgroen mat

D zem zelená česká/Grüne Erde böhmisch/Bohemian green earth/Terre verte de Boheme/Tierra verde de bohemia/Groene aarde

šed'

U Paynova šed'/Paynes' grey/Paynes Grau/Gris de Payne

čerň

D čerň kostná,slonová/Elfenbeinschwarz/Ivory black/Noir divoire/Negro marfil/Nero davorio/Ivoorzwart

D čerň révová/Rebenschwarz/Vine black/Noir de vigne/Negro de vina/Negro di vite/Rebenzwart

D čerň železitá/Eisenoxidschwarz/Iron oxide black/Noir doxide de fer/Negro de oxido de hierro/Nero di ossido di ferro/Ijzeroxidzwart

zmiešaný pigment:

D telový odtieň/Fleischfarbe/Flesh colour/Couleur de chair/
Color de carne/Carne/Vleeskleur

paleta s víťazným levom - *fragment* egyptskej *palety* v období 1.-2.dynastie (?; pozri *egyptské umenie*), uložená v *British Museum* v *Londýne*

paleta 16.-17.storočia -

bieloba olovnatá
oker svetlý
oker tmavý
žlt' neapolská
červen' anglická
umbra
rumelka
kraplak
zem zelená
kobalt
modrá tmavá

paleta základných farieb pre olejomaľbu - pozri *farby olejové rýchloschnúce, stredneschnúce, pomalyschnúce*

bieloba titanová
kadmium žlté
žltá citrónová/žlt' barnatá
oker svetlý
siena prírodná
siena pálená
rumelka stála
kadmium červené
ultramarín modrý
modrý kobalt
tyrkysová zeleň
violet' stála

d'alšie:

zem zelená
umbra prírodná
ftalocyaninová modrá
sráž alizarinová
čerň slonová

Nevhodné pigmenty:

žlt' chromová-reaguje s olejom a sivie

žlt' barytová-reaguje s olejom a sivie

žlt' kadmiová-reaguje s meďnatými farbami:

ftalocyaninová modrá/modrá monastral

zeleň smaragdová

žlt' neapolská-nedá sa miešať so sirníkmi:

rumelka červená

kadmium žlté a oranžové (ale možné kadmium červené-thiosxelenid kadmia)

bieloba-litopon

ultramarín modrý umelý/modrá permanentná-často sivie, nedá sa dobre miešať s pigmentmi olovnatými:

žlt' chromová

zeleň chromová

žlt' neapolská

oranž molybdénová

red lead/mínium: napr. oranžové

pigmentmi meďnatými:

modrá ftalocyaninová/modrá monastral

modrá frita/modrá egyptská

Van Dyckova zeleň/verdigris

zeleň horská/malachit

zeleň Scheelova

zeleň smaragdová/zeleň parížska/

zeleň svinibrodská

zeleň ultramarínová - zhodné vlastnosti s ultramarínom modrým umelým

paleta z Gerzehu - najstaršia egyptská *paleta* z predhistorického obdobia s vyobrazením rohov bohyne *Hathory*, obklopenými hviezdami na znamenie nebeského božstva; pozri *egyptské umenie*

palica - 1.český termín *hůl*; jej drevo významovo súvisí so *stromom života* > palica symbolizuje život, plodnosť (pozri *symboly plodnosti*), obranu pred zlom, chorobami, duchami (pozri *apotropaický*), ochranu a oporu; symbol moci, vlády a vodcovstva (pozri *insígnie, barla, žezlo, bulava, palcát*)

Egypt: *žezla* božstiev a *faraónov* mali pôvodne podobu palice (*hieroglyf* pre slovo palica bol rovnaký ako pre pojem vládnuť; pojem autority vyjadrený hieroglyfom muža s dlhou palicou); palica ako symbol vlády nad všetkým bola zakončovaná *okom* symbolizujúcim vševidúcnosť najvyšších bohov v staroveku význam: klud a nehybnosť, ale aj pohyb (silou užívateľa), záporný význam (usmrtiť úderom), kladný (životodarnosť > zobudiť k poslušnosti, preniesť úderom vegetabilnú, plodivú silu prírody, vyhnat' úderom chorobu, *kacírsku* myšlienku); obecný význam: ochrana a moc, v tomto význame prešla z Orientu do *antiky*;

antika: ochrana: palica vyslanca, vyjednávajúca; dlhá palica slobodného občana; moc a vláda: magická palica, ktorá dotykcom prenášala kúzelnícku silu (*Kirké* premenila *Odyseových* druhov na prasce, *Dionýzos* úderom *thyrsu* otvoril prameň); atribút božstiev (*Aslépios*: Aslépiova palica, *Dionýzos*: *thyrsos*, *Poseidón*: *trojzubec*, *Pan*: zakrivená palica, *atribút* však prevzatý až v baroku); *Mojžišova* zázračná palica, *Kristova* palica v motíve *Nasýtenia piatich tisícov*

stredovek: ochrana: palica *herolda*; panovnícka palica: *žezlo*, ktorú dostáva panovník od biskupa ako symbol povinnosti trestať previnilcov, hroziť neposlušným, ponížiť povýšených, povýšiť ponížených

kresťanstvo: symbol božej sily: *palica pastierska* (pozri *apoštol Peter*, *Bernardín z Clairvaux* a d.); symbol pútníctva > znamenie izraelitov; s palicou zobrazovaný *Dobry pastier*, *Kristus*; v *byzantskom umení* dlhá palica v rukách anjelov ako symbol posolstva > pozri *Ján Krstiteľ*, *Mojžiš*; palica v rukách rímskych vojakov v obrazovom type *Korunovanie trní*
2.typ bežného kamenárskeho kladivka; pozri *drevená palica*

Heinz-Mohr v súvislosti s heslom *obdobie života*: palica je symbolom päťdesiatročného muža; pozri *atribúty*, *symboly*, *alegérie a prirovnania*

pozri *palcát*, *budzogán/buzogán*, *barla*; *kalumet 1*

palica Áronova - Áronova palica

palica Asklepiova - Asklepiova palica

palica drevená - drevená palica/sochárska palica

palica hlásateľská/poslovská - pozri *kaducet*, *kérykeion*

palica pastierska - pozri *barla*; palica ako symbol božej sily (*barla* biskupov, prevorov), symbol *Krista* a *križa*, symbol pohotovosti trestu; pozri *Bernard z Clairvaux*; *pastier* (Biedermann); *Klaňanie pastierov*

Baleka v súvislosti s heslom *Dobry pastier*: jeho *atribútmi* sú pastierska palica a pastierska *flauta*; vzhľadom k významu „Dobry pastier“ – „pastier duší“ jeho zobrazenia sa nachádzajú na sarkofágoch, ale aj v *baptistériách* a dielach, ktoré inak súvisia s krstom (*krstiteľnice*); s významom krstu je spájaný aj výjav stratenej ovečky (neveriaceho), ktorú dobrý pastier nachádza a privádza (krstom) do svojho stáda; preto tento obrazový typ dobrého pastiera zdobí tiež spovednice; jestvujú aj podobenstvá o dobrom pastierovi a vlkoch, pastierovi, ktorý chráni svoje stádo pred vlkami; symbolika tohto výjavu je založená na významovej zhode pojmu *pásť* a *viest'* a teda aj *vládnuť*; preto boli pastiermi nazývaní aj králi a vládcovia *Asýrie*, *Babylónie*, *Egypta*; zakrivené *žezlo* egyptských *faraónov* je pastierskou palicou rovnako ako *barla*

palica pútnická - pozri *pútnické znamenie*, *pútnický odev*; *archanjel Rafael*, *Benedikt z Nursie*; *atribúty*, *symboly*, *alegérie a prirovnania*

Nemecký maliar z 18.storočia, Holandský maliar z 18.storočia podľa D. Teniers ml.: Pútnici (18.st.)

palica thyrsovská - *thyrsos*
palica žobrácka - *žobrácka palica*
palicovanie - pozri *trest*

A. Altdorfer: Martýrium sv. Floriána (1520)

Slovenský maliar z 1. tretiny 16.storočia: Palicovanie svätca (1527)

palička - Heinz-Mohr v súvislosti s heslom *obdobia života*: palička liška je symbolom osemdesiatročného muža a osemdesiatročnej ženy; pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

paličkovanie, paličkováná čipka - zhotovovanie *čipky* pomocou paličiek s namotanou priadzou, na paličkovacom valci, na ktorom je na papieri predkreslený a špendlíkmi vyznačený vzor; pozri *čipka*

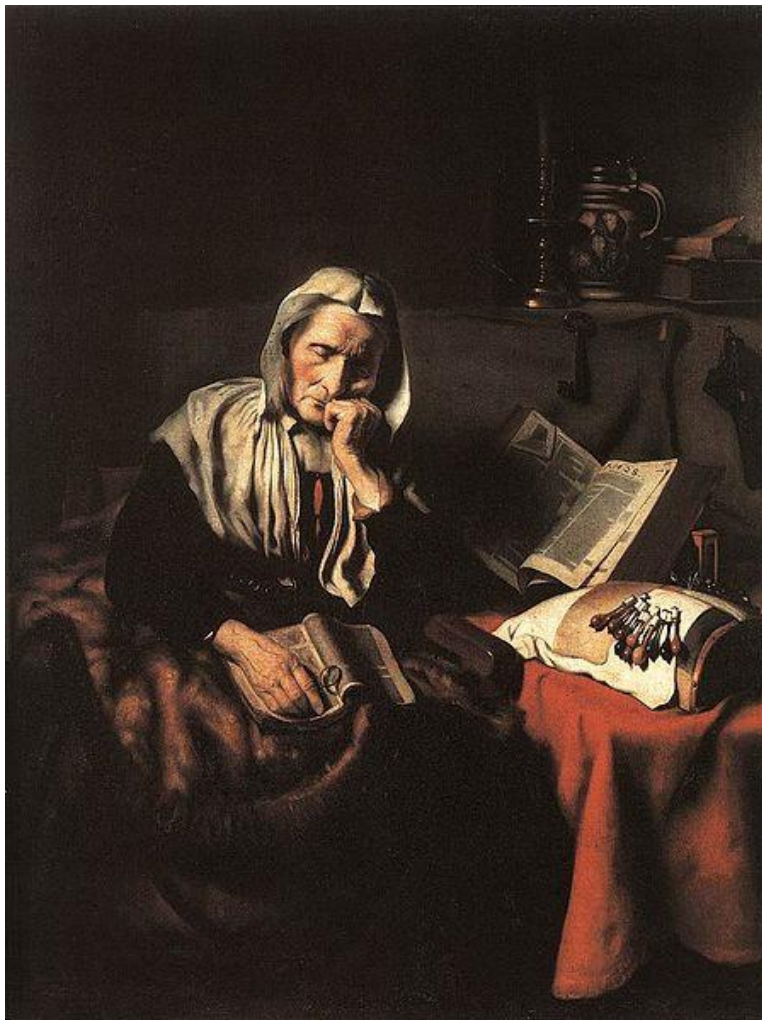
<http://gwydir.demon.co.uk/jo/lace/ref.htm>

J. Saenredam podľa H. Goltziusa: Poludnie (1600)

J. M. Molenaer: Čipkárka (pol. 17.st.)

N. Maes: Driemajúca stará žena (1656)

G. Ceruti: Ženy, ktoré vyrábajú na vankúši čipky. Čipkárska škola (1720)

V. A. Tropinin: Čipkárka (1823)

palimpsestom/palimpsest - z gréc. palon psao – „znova zhotovovať“

-*kódex* z *pergamenu* alebo *papyrusu*, ktorý bol po odstránení pôvodného textu znovu popísaný; pôvodné písmo zoškrabované nožom, obrusované *pemzou* alebo vylúhované v mlieku; papyrus mohol byť textu zbavený raz alebo dva razy (*codex rescriptus*); *razúra* bola používaná už v staroveku; v stredovekých *scriptóriách* boli z pergamenov odstraňované nielen antické, ale aj kresťanské texty; v 19.st. bola čitateľnosť textu obnovovaná chemicky, dnes sa používajú infračervené lúče a fotografie, ktoré text a *podložku* nepoškodzujú; na palimpsestoch sa zachovali zlomky základných diel antickej literatúry (Ciceron: *De res publica*); palimpsest napodobňovaný u podvrhov (pozri *falzifikát*), kde mal presvedčiť o ich pravosti a dobe vzniku (napr. u *Rukopisu zelenohorského*)

V. Lusting: Palimpsest s tetou H. a jej ekumenický kúpeľ (1999)

V. Lusting: Palimpsest s davom ľudí, lunaparkom a pamätníkom na tetu a jej štyri deti (1999)

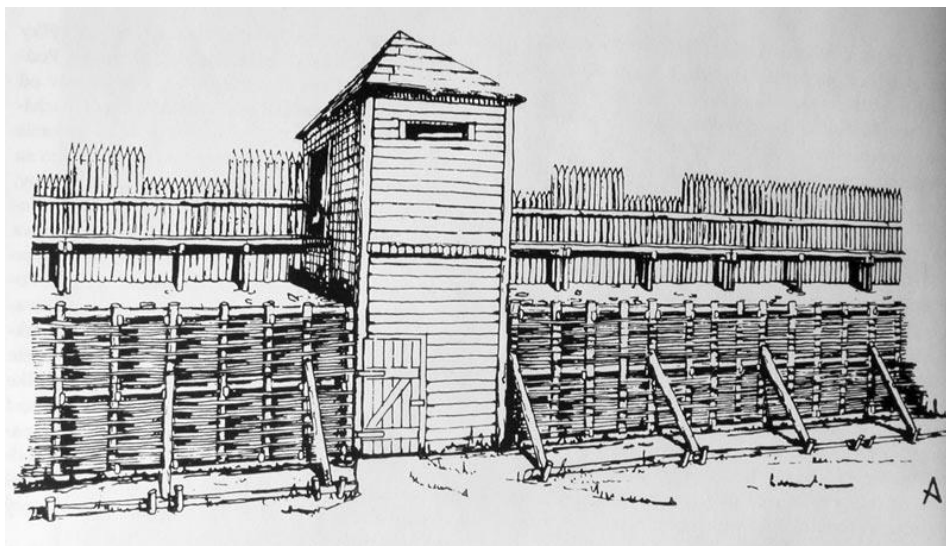
palina - český výraz aj černobýl, botanicky peliněk; pozri *hviezda Palina*; *vodník*

palisáda - lat. - franc.; *kolová hradba*, z hore zašpicatých kolov, v neskorších stredovekých časoch už iba s pomocnou funkciou v korune valu pred priekopou; mala funkciu obrannú (v *neolite* aj proti zveri), ohraničovala vnútorné plochy *sídliska*, niekedy aj kultové miesto alebo *hrob*; pozri *opevnenie*, *tambur*; porovnaj *poľský plot*, *gabion*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Palisade>

<http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/->

[/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=22](http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=22)

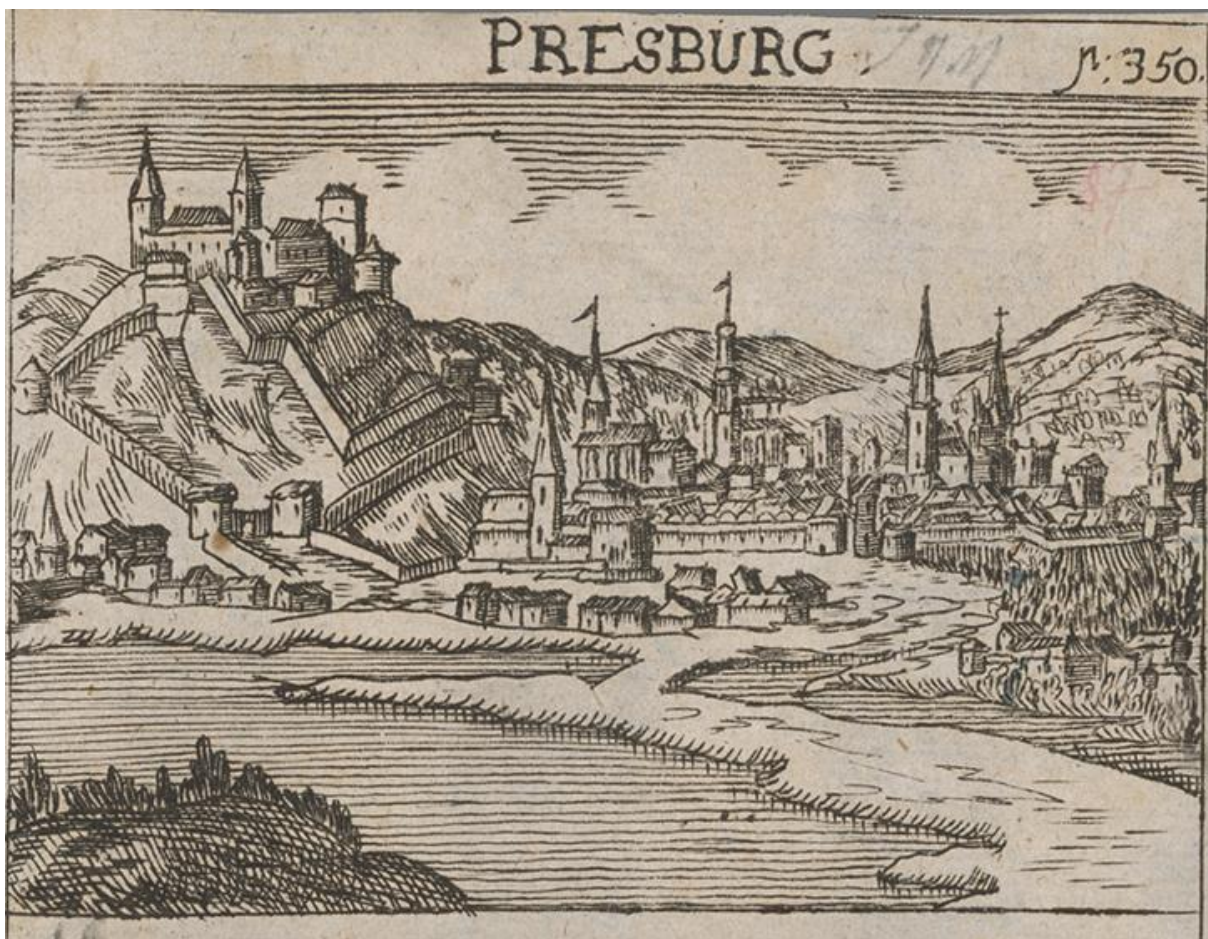
Rekonštrukcia palisádovej hradby so strážnou vežou slovanského hradiska v Pobedíme

Neznámy autor: Šintava (1665)

G. J. Rossi: Nitra (1670)

Stredoeurópsky grafik zo 17.storočia: Bratislava - pohľad z juhu (medirytina, veduta, 1680-1699)

palisander - tvrdé, ťažké drevo hnedej až čiernohnedej farby s fialovým nádychom, z tropického stromu *Dalbergia nigra*; spolu s niektorými drevami sa označuje ako *rosewood*; dnes sa nežíva; pozri *intarzia*

Stauton kusy z palisandru

pallium - pallium

Palko Franz Xaver Carl - (1767); tiež František Karel Palko, František Xaver Karol Palko; maliar, maliar fresiek; ovplyvnený Václavom Vavřincem Reinerom; pôvodne tiež pod *Stredoeurópsky maliar z polovice 18. storočia*

<https://www.flickr.com/photos/havala/3385848088/in/photostream/>

<http://www.webumenia.sk/autor/7572>

https://www.google.sk/search?q=Palko+Franz+Xaver+Carl&espv=2&biw=1853&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CCgQsARqFQoTCKuC0c_5m8kCFRPIGgodqjkDTg

F. K. Palko: Kristus žehná děti

F. K. Palko: Votívny obraz (1747)

F. K. Palko: Svätá Alžbeta (1750)

Palko Franz Xaver Carl (okruh autora) -

<http://www.webumenia.sk/autor/7572>

palla - nariasený *rímsky* ženský vrchný odev nosený na *tuniku*; ženský náprotivok mužskej *tógy*; s cípom cez hlavu; z vlny alebo plátna, nezošívaná, odvodená z gréckeho spodného odevu - *pepla*; pozri *antický odev*; *móda*, *plášť*

Pallada - gréc. *pallé* – „živost“; v *gréckej mytológii* Aténina družka (*nymfa*), ktorú *Athéna* neúmyselne zabila a potom na jej počesť prijala prímenie *Pallas Athéna*; otcom Pallady bol morský boh *Tritón*; pozri *paladium/palladium*; porovnaj *Pallant*

palladianizmus - architektúra neskorej *renesancie* a *baroka*, vychádzajúca z tvorby tal. architekta Andrea Palladia (†1580); nadväzuje na *rímske umenie* antiky; charakteristické črty: redukcia dekóru v priečeli, jasné a strohé proporcie, *vysoký (stĺpový) poriadok* a *palladiovský motív*; v anglickej architektúre od 17.st., vplyv aj vo Francúzsku a ostatnej Európe (Čechy: Černínsky palác); pozri *Queen Anne Style*, *Adam-style*; *architektúra talianska*; *barok (Dudák)*; *grécky revival*

Dudák: smer klasicistickej architektúry v 17. a v 1.pol. 18.st., ktorý vychádza z diela a teórie neskororenesančného architekta 16.st. Andrea Palladia; svojou triesťavosťou tvorí protipól barokovej architektúry; okrem Palladia sa smer inšpiroval aj ďalšími architektmi talianskej *renesancie* a architektúrou starovekého Ríma; charakteristickým znakom je symetrický ústredný objekt s centrálnym *portikom*, rovné alebo vo štvrtkruhu vystupujúce bočné krídla, *lodžie*, uplatnenie *vysokého stĺpového poriadku*; častým prvkom je tzv. *palladiovský motív* (*sýrsky oblúk*); stavby sú komponované podľa ideálnych proporčných zásad; palladianizmus sa rozvíjal v západnej Európe, osobitne v Anglicku (Inigo Jones †1652; neskoršie Sir Christopher Wren, †1723; Colin Campbell, †1729; Richard Boyley, †1753; William Kent, †1748); v Severnej Amerike sa prvky palladianizmu uplatnili v podobe tzv. *rímskeho klasicizmu/Greek Revivalu*; termín palladianizmus má svoje národné interpretácie; v Taliansku považovaný za národný sloh, Francúzsko v ňom zdôrazňuje svoje medzinárodné tradície 16.st. (*barokový klasicizmus*) a pre Anglicko je osobitou reakciou na taliansku barokovú architektúru (*radikálny barok*)

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Palladio>

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:La_Rotonda.png

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Arkitektur>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Renaissance>

palladiovská renesancia - palladianizmus

palladiovský motív - štýl *renesančnej* kompozície otvorov: symetrická kompozícia troch otvorov okien, vchodu alebo *arkády*, z ktorých stredný otvor vrcholí kruhovým poloblúkom a dva bočné, užšie, sú zakončené priamym prekladom/ *architrávom*; táto kompozícia nazývaná aj *sýrsky oblúk* alebo *Vignolovský motív*; pozri *sýrsky architráv*; *harmonická proporcia*; *revivalizmus*

palladiovský oblúk - oblúk palladiovský

palladium - gréc. palladion; lat. palladium/paladium

1.*posvätný okrskok*

2. socha, ktorú vyrezala *Pallas Athéna* na pamiatku jednej zo svojich družiek, ktorú nešťastne pripravila o život (*Pallada*); podľa sľubu *Dia* socha chránila *Tróju* pred dobytím, a preto sa jej zmocnil spolu s *Diomédom Odysseus*, keď v prestrojení prenikli do hlavného trójskeho chrámu

3.magický predmet, napr. posvätná socha, ktorý chráni mesto; pôvodne socha *Pallas Athény*, ktorá chránila Atény pred dobytím (bola z *olivového* dreva a nachádzala sa v *Erechteionu* na *Akropolis*); napr. tiež socha v *Tróji*, alebo *Minervy*, ktorú doniesol podľa Vergília z Tróji *Aeneas* a uchovávali ho v Ríme v chráme bohyně *Vesty*; palladium údajne prenesené *Konštantínom Veľkým* do *Byzantionu* pomenovaného nasledovne na *Konštantínopol* a tam roku 330 po Kr. spolu s ostatnými relikviami palladium spálené pri stĺpe (pozri *Kristov klinec*); pozri *xoanon*; *mágia*; *Pallas*

Baleka: v obecnom význame *idol*, v užšom význame malá soška (*xoanon*) zobrazujúca *Pallas Athénu*; podľa mýtu ju vyrezala samotná bohýňa na pamiatku svojej družky *Pallady*; palladionu zobrazujúcemu *Pallas Athénu*, menovite vo funkcii ochrankyne mesta, bola v antike prisudzovaná veľká *magická* moc a schopnosť zaistiť jeho trvanie a ochrániť ho pred nebezpečenstvom; podľa mýtu soška stála vedľa *Diovho* trónu; viažu sa k nej rôzne mýty: z *Olympu* zvrhnutá samotnou *Athénou*, prípadne *Diom* na znamenie bohov na založenie mesta *Trója*, kde bola aj uchovávaná; až jej krádež *Odysseom* a *Diomedom* počas *trójskej vojny* viedla k pádu mesta; posvätné a ochranné palladium mali *Athény* (uchovávali ho v *Erechteionu*); palladium mal aj *Argos* a ďalšie mestá ako bol napr. *Rím* (pozri *Roma*), ktorý podľa mýtu vlastnil trójske palladium dovezené do *Latia Aeneasom* (bolo uložené v chráme bohyně *Vesty*; jeho ďalší osud pozri vyššie v bode 3); palladium je jedným z *atribútov* *Pallas Athény*, ktorá často v sochárstve a najmä *vázovom maliarstve* (6.-5.st.pr.Kr.) zobrazovaná ako drží sošku v ruke; palladium zobrazované aj na vyobrazeniach *Diovho* trónu; trójske palladium nadobudlo časom obecný charakter posvätnéj ochrany a bolo zobrazované na prsných pancieroch sôch rímskych cisárov; palladiom českej

krajiny jej aj staroboleslavská *mariánska* tepaná ikona, transformácia Madony svatovítskej zo 14.st.

Ajas znásilňuje Kassandru, ktorá drží palladium (spodok attického pohára, 440-430 pr.Kr.)

Kassandra objíma kultovú sochu Atény, zatiaľ čo ju Ajas od nej odťahuje (pompejská freska z átria Casa del Menandro)

palladium staroboleslavské - tiež palladium země české; medený pozlátený reliéf (ikona) *Madony* s dieťaťom (svatovítskeho typu), zhotovený okolo 1500; v 17.-18.st. najuctievanejšie mariánske zobrazenie (pozri *mariánsky kult*) v Čechách a symbol Čiech (porovnaj *Bohemia*); jeho kópie v rade českých chrámov; podľa legendy ho dala vyhotoviť sv. *Ludmila* z pohanských modelí a uctieval ho sv. Václav; podľa inej verzie ho zo sebou priniesli *Cyril a Metod*; neskoršie sa stratil a bol nájdený orúciom sedliakom v Starej Boleslavi; na mieste nálezu postavený mariánsky kostol, veľa razy prestavovaný; uctievanie palladia podporované jezuitami už od 60.rokov 16.st.; cesta z Prahy do Starej Boleslavi (*via sancta*) lemovaná 44 zastaveniami (porovnaj *krížová cesta/via dolorosa*) s námetmi svätováclavskej legendy a zobrazeniami zázračných mariánskych pútnických miest; počas švédskeho vpádu (30.vojna) reliéf daný na pranier na Staromestskom námestí a neskoršie bol vykúpený; putto nesúci staroboleslavské palladium je *atribútom Jána Nepomuckého*; pozri *atribúty, symboly a alegórie*

http://translate.google.sk/translate?hl=sk&sl=cs&u=http://cs.wikipedia.org/wiki/Palladium_zem%25C4%259B_%25C4%258Desk%25C3%25A9&prev=/search%3Fq%3DStaroboleslavsk%25C3%25A9%2Bpal%25C3%25A1dium%26hl%3Dsk%26rlz%3D1C1TEUA_enSK466SK466&sa=X&ei=UE_UaPuHMes4AS8qoG4Aw&ved=0CDMQ7gEwAA

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bustehrad_KL_CZ_morovy_sloup_201.jpg
http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bustehrad_KL_CZ_morovy_sloup_201.jpg

Palladium české (hlavica morového stĺpu, Buštěhrad v Čechách)

palladium země české - palladium staroboleslavské

Pallant - v *gréckej mytológii*: Gigant, ktorého zabila *Aténa* a podľa jednej verzie na pamiatku tohto činu prijala prizvisko *Pallas* (porovnaj *Pallada*!); s jeho menom prevzala aj jeho kožu, z ktorej si urobila pancier (porovnaj *gorgoneion*, *aigis*)

Pallas - v *gréckej mytológii* Titán, syn *Titána Kria* a jeho manželky *Eurybie*; manžel *Okeanidy Styx*; pozri *Theseus* (Zamarovský); *Titáni*, *kozmogónia*

Pallas - 1.prímenie bohyne *Atény* > *Pallas Athéna*; jeho vznik nie je jednoznačne vysvetlený; podľa jednej verzie ho *Aténa* prijala na počesť svojej družky z detských hier *Pallady*, ktorú neúmyselne zabila pri zápase a jej meno pripojila ku svojmu; podľa iných prevzala priezvisko od *Giganta Pallanta*, ktorého zabila počas vzbure (pozri *Gigantomachia*) proti *bohom Olympu*; podľa inej verzie však *Pallas Athéna* vyskočila z *Diovej* hlavy v plnej zbroji

2.podľa tohto prímena sa odvodzuje aj názov posvätných sošiek bohyne *Atény*: *palladium*

Pallas Athena - gréc. *Aténa* panna; pozri *Pallas*; *zlaté jabĺčka*, *Potnia*

-*Athena Pallas* v plnej zbroji vyskočila z *Diovej* hlavy; pozri *Pallada*

K. Dujardin: Palla Athena na navšteve u Invidie (1652)

pallium/palium - lat. – „pokrývka“

- 1.nariasený rímsky odev; pozri *palla*, *apoštol*; *antický odev*
- 2.odznak hodnosti udelený *pápežom*: biely vlnený pruh so šiestimi čiernymi krížikmi, nosený cez ramená a vybiehajúci pásom vpred aj vzadu; od 6.storočia udeľovaný pápežom *patriarchom* a *arcibiskupom* ako *pontifikálny* symbol; pozri *ornát*
- 3.posvätená *zástava* úzkeho formátu, odvodená z menovaného odznaku

Baleka: súčasť obradného oblečenia *pápeža*, *biskupa* a *arcibiskupa* (pozri *ornát*); pôvodne do dlhého pásu zložená látka, neskoršie biela kruhová vlnená stuha s čiernymi krížikmi, prehodená cez ramená; v 13.-14.st. zopnutá ihlicou alebo sponou; jej dĺžka sa menila, v stredoveku siahala po kolená; pallium má pôvod v rímskej *šerpe*; táto šerpa významovo prehodnotená v *kresťanstve* a v 6.st. sa už objavuje na vyobrazeniach inotajov vznikajúcej cirkvi; *vlna*, z ktorej je stuha utkaná, odkazuje symbolicky na *baránka* (*Krista*) a je získavaná od oviec, ktoré boli každoročne zasvätené na sviatok sv. *Anežky* (> lat. *Agnes*; *agnus* - ovca) a boli chované v *benediktínskom* kláštore Santa Cecilia v Traverse; pallium na ramenách pápeža alebo arcibiskupa symbolizuje *dobrého pastiera*

(Krista), ktorý poblúdenú ovcu (chybujúceho) na svojich ramenách prináša späť do svojho stáda medzi poslušných veriacich

pallium rotata - arabská *hodvábna* látka tkaná *gobelínovou* technikou s medailónmi s *grifmi* apod.; pozri *islamské umenie, iránske umenie; gobelín*

palma - hebr. tamar; gr. phoenix; lat. Phoenix dactylifera; v staroveku *stromom života*; bola druhým najvýznamnejším stromom Palestíny aj Mezopotámie; bola zdrojom potravy aj dreva; nakoľko palmové listy neopadávajú, palma vystupovala ako obraz duchovného života (Žalm 92,13); palmové ratolesti boli v starozákonnej Palestíne znakom víťazstva a pokoja; ich zobrazenia zdobili chrámy a spolu s obilným klasom sa objavovali na hebrejských minciach, preto po porážke židovského povstania a po zničení Jeruzalema a chrámu nechal cisár Vespasianus (†79) v roku 70 raziť mince s vyobrazením smútiacej ženy sediacej pod palmou a s nápisom Iudea capta (zajatá Judea); palma ako symbol víťazstva sa v kresťanskej ikonografii stala symbolom mučeníkov; palma bola spájaná s *Jánom Evanjelistom*, ktorému ju podľa apokryfných vyprávání odovzdala *Panna Mária* pred svojou smrťou (pozri *Smrť Panny Márie*); pozri *palmeta; Eirené; tunica palmata; mier; Dom milionov rokov; panama*

Baleka: z jej druhov významný predovšetkým datľovník nielen pre svoju tvarovú krásu a dlhovekosť (až 300 rokov), ale aj pre všestranný úžitok; datľovník posvätným stromom *babylónskej ríše* (babylónsky hymnus mu pripisuje 360 spôsobov využitia); v antike symbolizoval svetlo, a preto stromom zasväteným *solárnym božstvám* (*Hélios, Apolón*); cez vzťah ku svetlu spájaný aj so symbolom *fénixa*; datľovník ako *svetelný symbol*, ale súčasne aj symbol nezdolnosti vzdorujúcej aj žiare slnka je aj symbolom *víťazstva*; *palmovú ratolesť* dostávali do rúk víťazi *olympijských hier*; význam víťazstva prevzalo kresťanstvo a moralizovalo ho: napr. *mučeníci* na znak konečného víťazstva a odmeny zobrazovaní s palmovou ratoľstou; vo výtvarnom umení palmy obopínajúce motív symbolizujú *rajskú záhradu*; z palmy si stavia svoje hniezdo *fénix*; z palmového lístia *pustovnícky odev*

Hall: palmu používa ako palicu *Krištof*; je jedným z atribútov *Panny Márie*, lebo bola počatá bez prvého hriechu (pozri *Nepoškvrnené počatie Panny Márie*); pri úteku do Egypta trhá Jozef d'atle z palmy, pod ktorou odpočíva *svätá rodina*; palma spolu s *jednorožcom* niekedy *impresiou* rodu Este, patrónov umenia v renesancii (pozri *mecenáš*); výjavy: *Odpočinok na úteku, Vjazd do Jeruzalema*

Biedermann: prevažne rovný, štíhly strom s bohatou korunou listov, všeobecne pokladaný za symbol vzostupu, *víťazstva* a znovuzrodenia; vyobrazenia a texty sa zvyčajne vzťahujú na datľovú palmu - *datľovník* obyčajný (lat. Phoenix dactylifera); *židovsko-kresťanská* symbolika palmy vychádza predovšetkým zo Žalmu (19,13): „spravodlivý bude prekviatať sťa palma“; barokový básnik barón von Hohenberg (1675) o nej píše: „palma neplodí nič zbytočné, mlieko, olej, kôra, drevo, listy, ovocie, šťava aj vlákno sú užitočné a tak aj veriaci, k službe Bohu povolaný, dobrými skutkami má naplňať Božie zákony“; pre svoju užitočnosť si datľovník vysoko cenili v suchých oblastiach južného Stredozemia; pokladali ho za posvätný strom; *vencom z palmových listov* bol korunovaný *babylonský* boh slnka *Aššuru*; palmové listy kladli Egypťania na *sarkofágy* a *múmie*; *palmovými ratoľstami* vítali Židia *Ježiša* pri jeho príchode do Jeruzalema (na *Kvetnú nedeľu* sa namiesto palmových listov nosia vetvičky *víby*); už od čias raného kresťanstva sa zobrazuje mučenícka „*palma víťazstva*“ a zelená palma očakávaného *raja*, často v štylizovanej podobe spolu s *vinicou* a s *laliou*; grécky názov Phoinix ponúka asociáciu so *Slnkom* a jeho bohom *Apollónom Foibom*, ako aj s mýtickým *fénixom*; podobne bohyňa víťazstva *Niké* (rím. *Victória*) bola často zobrazovaná s palmovou ratoľstou v ruke; egyptskú bohyňu nebies *Hathora* pokladali za vládkyňu datľovníka; z *cností* je palma symbolom *múdrosti* (pozri *Cnosti a Neresti*); palma slúži ako *emblém* barokového spolku básnikov „Plodonosná spoločnosť“, ku ktorej patril spomínaný básnik Hohenberg; pozri *figovník, vinič, olivovník*

Geinz-Mohr: palma a *palmová ratolesť* vedľa *kotvy* a *holubice* prednými symbolmi kresťanského umenia; s „palmou mučeníctva“ sa stretávame na *epitafoch, sarkofágoch*, mramorových doskách (pozri *náhrobný kameň, náhrobník*) a v *nástennej maľbe*, často v spojení s *Kristovým monogramom* (pozri *christogram*); mozaiky s obľubou zobrazujú postavy s palmovými ratoľstami v rukách: kresťanov, ktorí dôverujú vo víťazný boj za svoju vieru; tiež palmy na vyobrazeniach vládnuceho Krista (pozri *Majestas Domini, Pantokrator*) poukazujú na víťazstvo a nebeskú odmenu; tým sa súčasne preberá palma funkciu *stromu života*; palmou vyzdobený

Šalamúnov chrám, rovnako ako je dôležitým momentom v motíve *úteku do Egypta*; nie veľmi často sa objavuje palmová ratolesť v motíve *smrti Panny Márie*; motív paliem so zoskupením *pávov* vystupuje ako symbol *vzkriesenia*

Lurker: v Egypte palmový vejár symbolom dlhého, ba nekonečného života, preto sa nosil v pohrebných procesiách a často sa kládol na rakvu alebo múmii na hrud'; palma na starých *rímskych minciach* symbolom *Judey*; palmy vo výzdobe *Šalamúnovho chrámu* (pozri *Jeruzalemský chrám*); palma medzi dvoma inými stromami je symbolom Kristovho kríža

-v súvislosti s heslom *plod*: obľúbeným motívom *asýrskeho umenia* je štylizovaný *strom života*, ktorého kvetov sa dotýkajú okrídlení *géniovia* *píniovou šuškou*; je to symbolické oplodnenie *ďatlovej palmy*, ktorá je v *Mezopotámii* nevyhnutná na obživu

- súvislosti s heslom *ratolesť*: v *Mezopotámii* v najstarších dobách stojany vo forme vázy, do ktorých sa dávali *palmové ratolesti* alebo *datľové kvetenstvá*, ako *oltár*

Becker: predovšetkým *datľová palma* je až 20m vysoký strom s pružným kmeňom, ktorý vietor nezlomí; dožíva sa 300 rokov; v *Babylóňanov* bola božským stromom; v *Egypte* súvisela zrejme so symbolikou *stromu života*; často bola palma predlohou pri vytváraní *stĺpov* (pozri *hlavica palmetová*); antika poznala *palmové ratolesti* ako symbol víťazstva vo verejných hrách; u Grékov bola palma ako strom svetla zasvätená *Héliovi* a *Apolónovi*; palmové vetve sú veľmi rozšíreným symbolom *víťazstva*, *radosti* a *mieru*; vždy zelené palmové listy sú okrem toho symbolmi *večného života* (*večnosť*) a *vzkriesenia*; v *kresťanskom umení* sú preto palmové ratolesti a palmy často atribútom mučeníkov; palmové listy používa na *scéne* indické divadlo *kathakali*; G.G.Jung vidí v palme symbol *duše*

-v súvislosti s heslom *christogram*: v ranokresťanskom umení bol christogram spájaný s motívom a tým aj symbolikou palmy (Heinz-Mohr)

- v súvislosti s heslom *Judea*: Judea ako *rímska provincia* symbolizovaná na *rímskych minciach* motívom palmy

tzv. Majster Sant'Apollinare: Procesia mučeníc do svätého mesta (mozaika Sant 'Apollinare Nuovo v Ravenne, 526)

A. Dürer: Útek do Egypta (drevoryt zo série Zo života Panny Márie, 1504)

J. Sadeler I : Útek do Egypta (16.st.)

palma blahoslaveného – palma spravodlivého

palma kokosová - pozri *palma*, *kathakali*

Palma mladší - *Negretti Jacopo*

tzv. **palma pútnikov/ravenala** - *strom* ravenala madagaskarská, s kmeňom vysokým 3-6m s vejárom listov na vrchole; rastie v trópech a pestuje sa najmä pre *drevo* (stavebný *materiál*)

palma spravodlivého - (Žalm 92: Chvála múdreho udržiavania poriadku vo svete); alegorický námet *Nového neba* (?) vyskytujúci sa v *Beatových apokalypsách*; pozri *žalmy*

(Žalm 92). Palma spravidlivého (Beatus Arroyo, 13. st.)
(Žalm 92). Palma spravidlivého (Beatus Cardena, okolo 1180)

(Žalm 92). Palma spravidlivého (Beatus Manchester, 1175)

Palma Vecchio - (†1528); *Jacopo Palma il Vecchio*, *Jacopo Negretti starší*; bol prastrýkom *Giacoma Negretti ml.*

https://en.wikipedia.org/wiki/Palma_Vecchio

https://it.wikipedia.org/wiki/Jacopo_Palma_il_Vecchio

palma víťazstva - Biedermann: symbol *víťazstva*, od čias raného kresťanstva symbol *mučovníctva* (konečného víťazstva nad smrťou a odmena večného života); v štylizovanej podobe často zobrazovaná spolu s *vinicou* a *laliou*; pozri *Štefan*

tzv. **Palmesel** - pozri *osol palmový*

palmeta - lat. palma; franc. palmette; od staroveku *ornament rastlinný* s motívom štylizovaných palmových listov, symetricky sa rozvíjajúcich z jedného ohniska; palmety uplatňované v *keramike*,

architektúre, sochárstve aj malbe; spolu s lotosovými kvetmi tvoria antemion; počas helenizmu preniká do islamskej ornamentiky (pozri islamské umenie); pozri akrotéria; ornament; vegetabilný štýl

Baleka: *vegetabilný ornament*, dôsledne symetrický a vejárovitého tvaru; palmeta vyvinutá z egyptského lotosového ornamentu (pozri lotos) a bola súčasťou aj *mínojského umenia*; grécke umenie prevzalo palmetu z *asýrskeho* a *fenického* kultúrneho okruhu a ustálilo jej podobu; vedľa *meandru* bola palmeta v *gréckom antickom umení* jedným z hlavných ornamentov; zvyčajne zostavovaná do radov (napr. na vlysoch), často striedaná s *lotosovým kvetom*; jednotlivo tvorila základ jedného typu *akroterionu*; vývoj pokračoval ďalej od palmety k ornamentu *rybí mechúr* (pozri podrobne Baleka: ornament)

Niobin maliar: Artemis a Apolón zabíjajú deti Niobe (červeno figurový kratér, 450pr.Kr.)

Villa Giulia Maliar: Stamnos so stamnoi - scéna z dionýzií (červeno figurová keramika, 5.st.pr.Kr.)

Palmety na antemionu

palmetová hlavica - hlavica palmetová

Palmová nedeľa - Kvetná nedeľa

palmová ratolesť - v kresťanstve symbol *mučeníkov* (umiestňovaná aj na *náhrobok* mučeníka, alebo kladená mu do rúk ako výraz konečného víťazstva a odmeny); v súvislosti so symbolikou *palmy* (symbol *víťazstva*) dostávali palmovú ratolesť (palmu víťazstva) do rúk víťazi *olympijských hier* ešte skôr ako boli ozdobení vencom (*olivovým vencom*); s palmovou ratoľstou zobrazovaná aj bohyňa *víťazstva-Niké (Victória)*; pozri *Zjavenie, Lucia, Agáta, Anežka, Vavrinec, Placidus, zelený štvrtok*; *Kupido: Erós a Anterós (Hall)*

Hall: symbol vojenského víťazstva (pôvodne ratolesť nosená v triumfálnych sprievodoch (pozri v tejto súvislosti *oliva, vavrín*); prvotná kresťanská cirkev ju prevzala ako symbol víťazstva nad smrťou; vo svetských námetoch je bohyňa *Victoria* zobrazovaná, ako udeľuje palmovú ratolesť alebo vejárovitý list; preto palmová ratolesť atribútom slávy, následku víťazstva; rovnako stredovekej *čistoty* (v alegórii pozri *Castitas*); palmová ratolesť atribútom personifikovanej *Ázie*; v umení často atribút *mučeníka*; skupina detí, ktoré držia palmové ratolesti sú neviniatka (pozri *vraždenie neviniatok*); palmovú ratolesť drží *Felicita*; bedrová zásterka z palmových listov je typická pre púštnych *pustovníkov*, napr. *Pavla pustovníka* a *Onufria*; palmovú ratolesť podáva *Panne Márii* anjel, keď jej oznamuje smrť (pozri *Smrť Panny Márie*); palmové ratolesti nesú tí, ktorí vítajú *Krista* pri *vjazde do Jeruzalema*; pozri *Kupido: Erós a Anterós*

Biedermann: vencom palmových listov na hlave korunovaný boh slnka *Aššuru*; palmové listy kládli Egypťania na *sarkofágy* a *múmie*; palmovými ratoľstami vítali *Ježiša* pri *vjazde do Jeruzalema* (pozri *zelený štvrtok*) > na *Kvetnú nedeľu* namiesto palmových listov sa nosia vetvičky *vrb* s jahňadami

Heinz-Mohr: nevelmi časté sú vyobrazenia legendy o *palmovej ratoľsti*, ktorú prináša *archanjel Michael* z božieho raja *Márii* na znamenie jej blížaceho skonu; *Mária* ju odovzdá *Jánovi Evanjelistovi*, ktorý ju v deň jej skonu nesie nad jej rakvou

Lurker: v Egypte palmový vejár symbolom dlhého, ba nekonečného života, preto sa nosil v pohrebných procesiách a často sa kládol na rakvu alebo múmii na hrud'; v *Mezopotámii* v najstarších dobách stojany vo forme vázy, do ktorých sa dávali *palmové ratolesti* alebo *datľové kvetenstvá*, ako *oltár* (v súvislosti s heslom *ratolesť*)

Baleka: vo vrcholnom stredoveku zobrazovaný *fénix* (symbol *Krista*) sediaci na *palme* alebo držiaci palmovú ratolesť; z palmového listia *pustovnícky odev*

Becker: v súvislosti s heslom *palma*: palmové vetve sú veľmi rozšíreným symbolom víťazstva, *radosti* a *mieru* (napr. *holubica* s palmovou vetvičkou v zobáčku); palmové vetve sú veľmi rozšíreným symbolom víťazstva, *radosti* a *mieru*; vždy zelené palmové listy sú okrem toho symbolmi večného života (*večnosť*) a *vzkriesenia*; v *kresťanskom umení* sú preto palmové ratolesti a palmy často atribútom mučeníkov

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Petronella (Norimberská kronika, 1493)

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Sofia (Norimberská kronika, 1493)

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Sv. Tekla (kolorovaný drevoryt, Norimberská kronika)

H. Schedel (tlač): Svätý Valentín (Norimberská kronika, 1493)

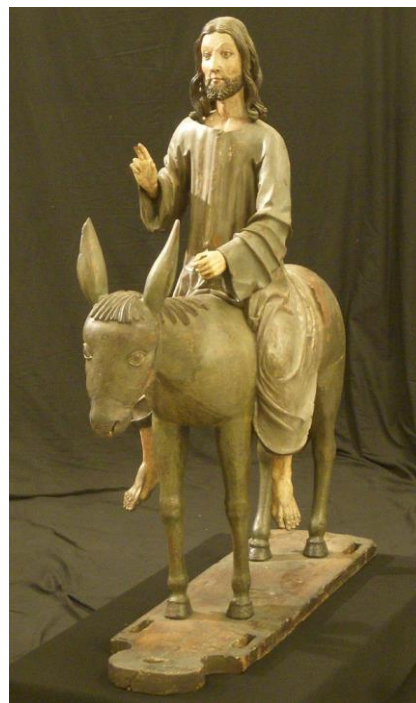
tzv. **palmový osol** - od stredoveku až do baroka socha *Ježiša* sediaceho na oslovi; socha na podvozku vezená v procesii na *Kvetnú nedeľu* na pamiatku Kristovho *vjazdu do Jeruzalema*; termín uvedený Lurkerom zodpovedá termínu *veľkonočný somárik*

Vavřincová v súvislosti s heslom *Kvetná nedeľa*: v stredoveku sa súčasťou sprievodu na Kvetnú nedeľu stali rôzne divadelné prvky, ktoré mali veriacim priblížiť úvodné udalosti *pašiového týždňa*; Krista napr. symbolicky predstavoval kríž, evanjeliár alebo Najsvätejšia sviatosť oltárna; takúto réžiu procesie opísal anglosaský učenec *Alkuin z Yorku* (†804); v nemeckých krajinách bývala v sprievode ťahaná z dreva vyrezaná figurína osla, upevnená na kolieskach; na palmovom oslovi bola umiestnená socha Krista alebo herec, ktorý ho predstavoval; tento zvyk ako jeden z prvých zaznamenal biskup *Ulrich Augsburgský* (†973); niekedy na somárikovi išiel sám kňaz a kvetmi vyzdobené zviera potom stálo počas omše v chráme; taká *omša* sa latinsky nazývala *missa anisima* – „omša so somárikom“; zvyk dal vzniknúť ľudovému úsloviu: „vystrojený ako somárik o Kvetnej nedeľi“

-v Biberachu (Bádensko-Württembersko v Nemecku) bolo vo zvyku vyrobiť osla na vozíku s kolesami; na zviera bola umiestnená socha sediaceho Krista; vozík bol umiestnený na cintoríne od nešpor do vigílie na Kvetnú nedeľu, kedy ho viezli v sprievode k mestskej bráne; Kristova socha mala modrý plášť a vozík vyrobili členovia mäsiarskeho cechu, ktorí vozík aj sochu vlastnili; pred vozíkom kráčali dvaja mäsiari so sviecami nasledovaní dvoma radnými a občanmi; kostolné zvony zviazané a po celý čas sprievodu zneli modlitby; sprievod končil v kaplnke mimo chór, kde spievali *Salve*; vozík a socha sa tu zanechala, sprievod sa vrátil do mesta, kde bola v mestskom kostole kázeň; na druhý deň po požehnaní paliem pri oltári zhromaždil sa sprievod pri kaplnke pri mestskej bráne a vozík bol privezený späť do mesta; vracajúci sprievod sa zastavil pri cintoríne, kde choralisti spievali hymny a ukazovali rukami na Krista; choralisti zložili svoje plášte na zem pred sochu a navzájom si dali falošné údery dlaňami; po ďalšom hymne sa celý sprievod poklonil pred sochou a vrátil sa do kostola, kde odznali piesne vrátane jednej zo štyroch *pašií*; socha na vozíku zostala na cintoríne celý deň a po večeri si veľa detí hralo okolo nej, zatiaľ čo dospeli, najmä ženy, kľáčali pri nej a modlili sa

-výraz palmový osol (tzv. *Palmesel*), čo je pravdepodobne odvodené od názvu *Palmová nedeľa*, ktorý má pripomínať nadšené víťanie Krista mávaním palmovými ratolesťami (*Matúš 21,9*); zvyk ťahania veľkonočného somárika v procesii bol bežný v južnom Nemecku, Švajčiarsku a Rakúsku od 13.storočia; sprievod sa dodržiaval aj v Prahe v chráme sv. Víta; v Čechách je doložená existencia sošky v 16.storočí (múzeum Strakonice v Českej republike)

https://www.google.sk/search?q=palmesel&espv=2&tbm=isch&imgil=MT9cBEM3sEGfTM%253A%253Bhttps%253A%252F%252Fencrypted-tbn0.gstatic.com%252Fimages%253Fq%253Dtbn%253AANd9GcRj7igb2cpnC-rHGwTU71PxQhWAJ0np1jrehkFGOR8CG7ffi5bF%253B1758%253B2284%253BJswhxpOi2EtN4M%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.theanglocatholic.com%25252F2010%25252F03%25252Fthe-palmesel%25252F&source=iu&usg=__THyOMQsYKH zb8ONKIWaAuhhEE-g%3D&sa=X&ei=5Aq1U9vQFMef7AaCxIGYAw&sqi=2&ved=0CCAQ9QEwAA&biw=1843&bih=995#facrc=&imgsrc=MT9cBEM3sEGfTM%253A%3BJswhxpOi2EtN4M%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.theanglocatholic.com%252Fwp-content%252Fuploads%252F2010%252F03%252FPalmesel_Veringendorf.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.theanglocatholic.com%252F2010%252F03%252Fthe-palmesel%252F%3B1758%3B2284

Palmový osol (Franky, Nemecko, 15.st.)

Palmový osol (Victoria und Albert Museum, Nemecko, 1470-1490)

Palmový osol (Švábsko, 14.st.)

Palmový osol (Dolné Bavorsko, 12.st.)

palmový vejár - atribút boha *Usíreva*

Palmýra - biblicky Tadmor alebo Tamar- „palmový strom“; gréc. Παλμύρα/Palmýra – „palmový strom“; v antike významné mesto *Sýrie* nachádzajúce sa v okolí oázy 215 km severovýchodne od *Damasku*

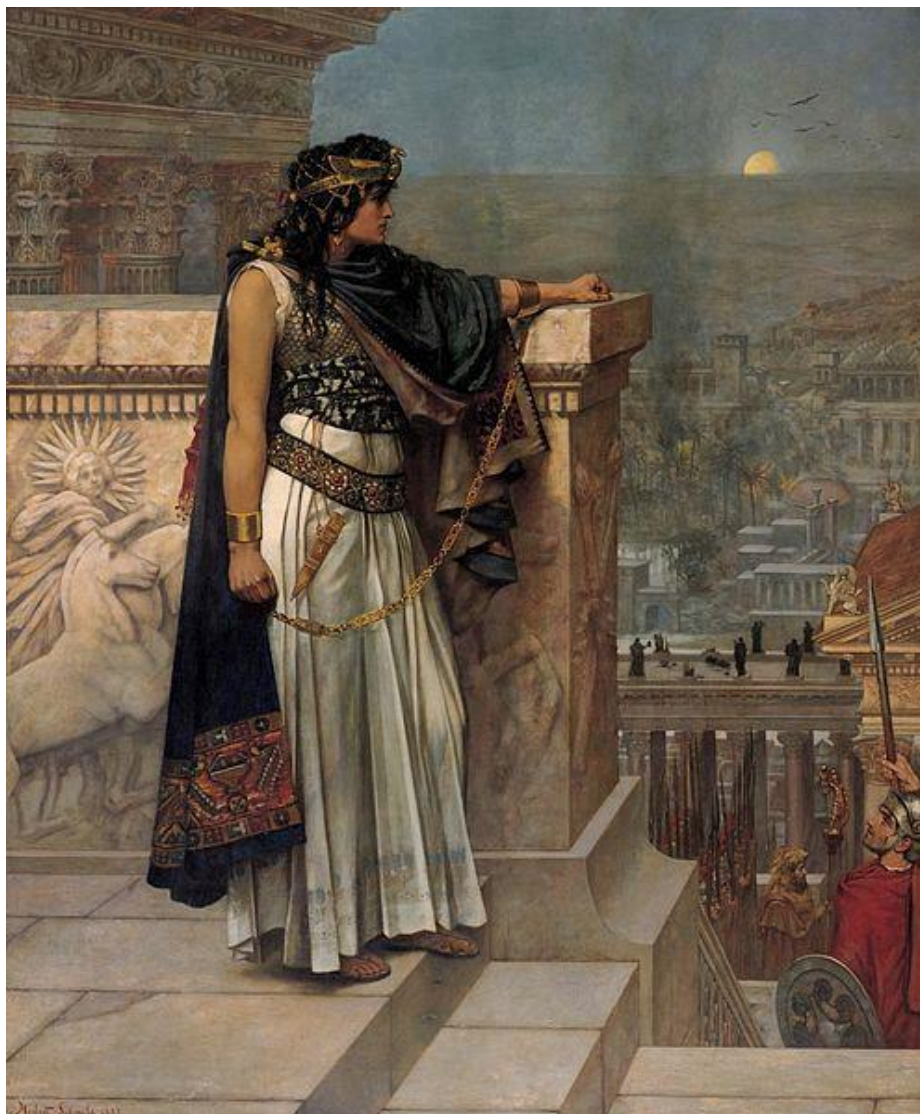
<https://sk.wikipedia.org/wiki/Palm%C3%BDra>

Palmýrska žena. Pohrebná busta Aqmat, dcéry Agaga, potomka Zebidu (kameň, Palmýra, 150-200)

Portrét bohatej dámy z Palmýry

H. Schmalz: Zenobiin posledný pohľad na Palmýru (1935)

palmyrské písmo - pozri *aramejské písmo* (www)

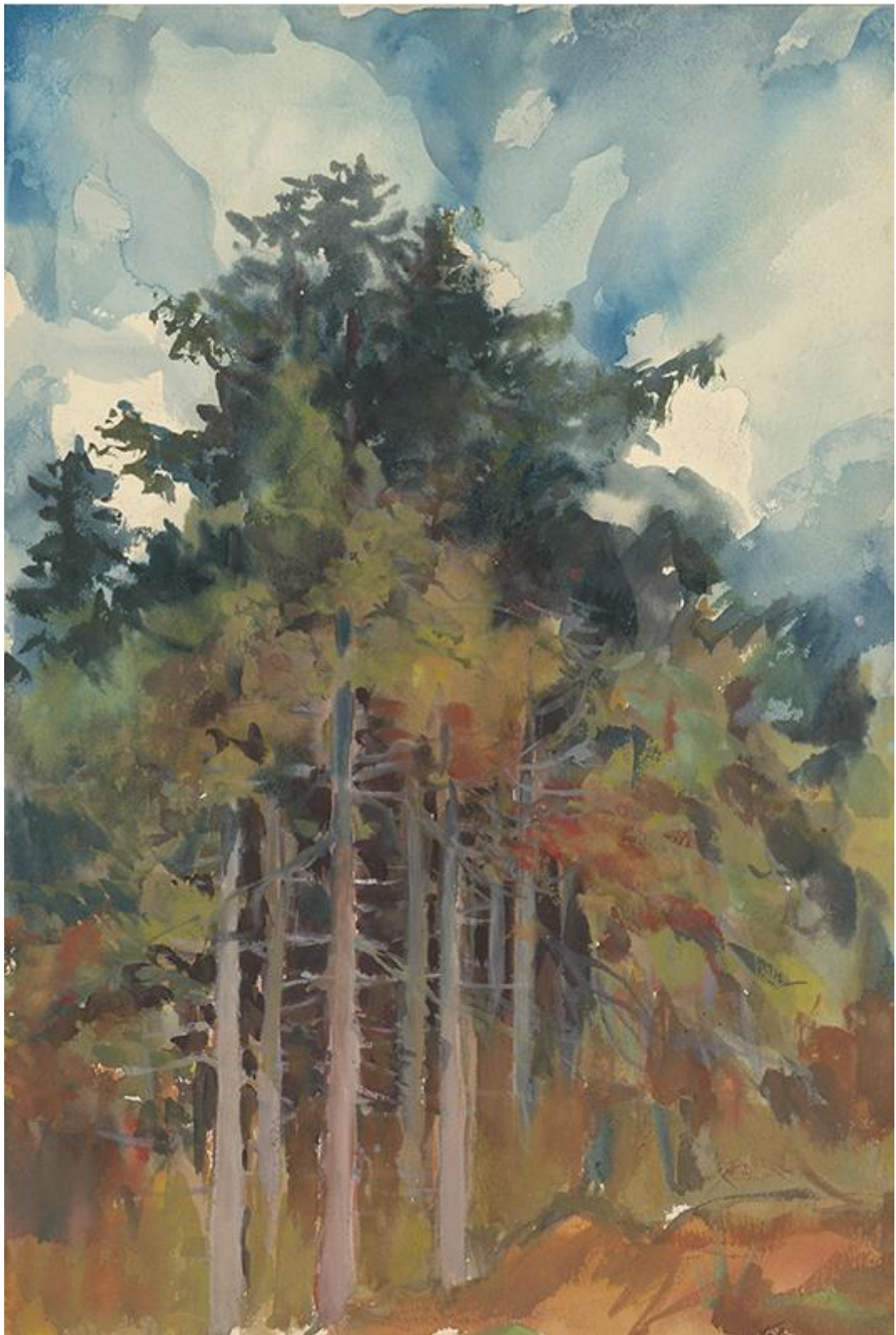
paludamentum - rímsky vojenský plášť, najmä plášť vrchného veliteľa, užívaný pri vojenských výpravách; nachovej alebo bielej farby, zopnutý *sponou* na pravom ramene; pozri *antický odev*; *rímski bojovníci*

<http://es.wikipedia.org/wiki/Paludamentum>

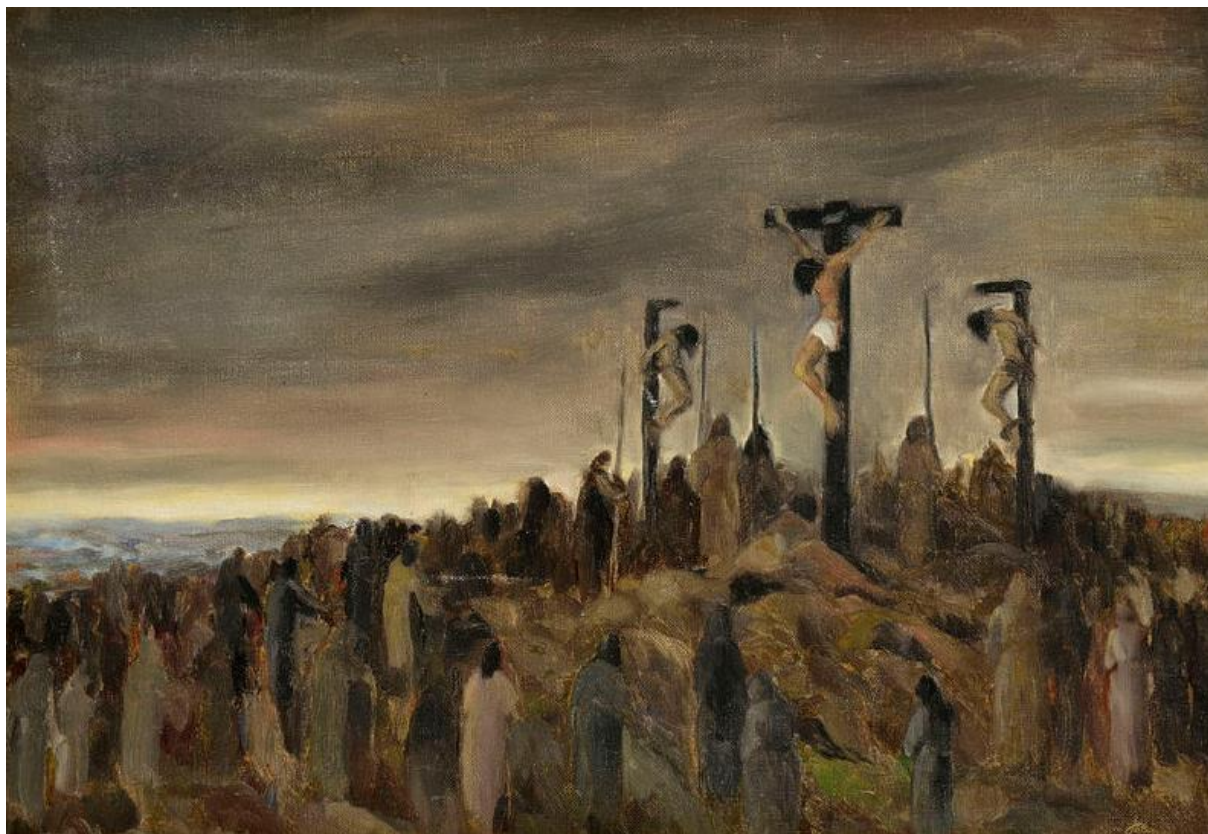
Palugyay Zolo - (†1967); pozri *monotypia*, *L. Čemický*

http://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.O_2858 (prehľad diel)

http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.G_4691/Zolt%C3%A1n%20Palugyay
http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.O_644/Zolt%C3%A1n%20Palugyay

Z. Palugay: V lese na jeseň (akvarel, 1928-1933)

Z. Palugyay: Golgota (1929)

Z. Palugyay: Golgota (1926-1928)

Z. Palugyay: Žena a kvet (pastel, 1931)

Z. Palugyay: Chalupy vo večernom súmraku (1929)

Z. Palugyay: Kopačka zemiakov (1922-1942)

Z. Palugyay: Ahasver (1927)

Z. Palugyay: Chalupy